

Object Omission in Persian: A Role and Reference Grammar Analysis

Faezeh Salimi¹, Vali Rezai²

1. Department of Linguistics, University of Isfahan, Isfahan, Iran. a2sa_4254@yahoo.com

2. Department of Linguistics, University of Isfahan, Isfahan, Iran. Corresponding Author, Email: rezai@fgn.ui.ac.ir

Article Info

Abstract

Article type:

Research Article

Article history:

Received:

4, August, 2021

In Revised Form:

27, November, 2021

Accepted:

23, January, 2022

Published online:

20, March, 2023

Keywords:

The aim of this research is to investigate object omission based on Role and Reference Grammar. Object omission is a valency-reduction process in which a verb which is transitive in nature, appears without its object. This study, will indicate semantic, syntactic and pragmatic representation of the aforementioned construction with respect to the presented concepts in Role and Reference Grammar including the layered structure of the clause, logical structure, semantic macroroles, information structure, activation status of the referents and linking algorithm. Explaining object omission in the framework of RRG, indicates one of the advantages of this grammar. Although RRG attends to the interaction between form and function, it declines the abstract layers or elements in the syntactic analysis. Accordingly, in this grammar the syntactic structure of the clause is represented based on what is explicitly applicable. Therefore, RRG is not faced with any restriction in explaining object omission and regarding what is explicitly presented in the sentence, it behaves with transitive verbs which omit their objects as intransitive ones. The most specific attainments of investigating object omission in the framework of RRG are as follows: In the layered structure of a clause with omitted object, one of the arguments of the core will be reduced and the syntactic representation will be like an intransitive verb with just one argument (subject) in the core. The logical structure of such verbs, likewise, will be represent with just one argument (x), unlike transitive verbs which has two arguments (x, y) in logical structure. Regarding the aktionsart type of the verbs, the findings indicate that activities are the most frequent verbs in object omission construction. the reason is that the second argument of activity verbs is not a macrorole and therefore can be omitted. Describing object omission with regard to information structure and activation status of the referents in RRG shows that as in the aforementioned construction the object is omitted, it cannot be a focal or topical element and its referent can be considered as an accessible one. Since it is the hearer's knowledge of the world that makes it possible to understand the notion of the omitted object. Moreover, in this study, regarding object omission construction, linking algorithm from semantic to syntax and from syntax to semantics has been provided. The bidirectional diagrams show that the linking principles of selecting and linking undergoer in both directions will not exist in the objectless sentences.

object omission, valency-reduction,transitivity alternation, information structure, linking .

Cite this The Author(s): Salimi, F., Rezai, V., 2022-2023: Object Omission in Persian: A Role and Reference Grammar Analysis, Journal of Language Researches, No. 2, Vol.13, Serial No. 25, Aautumn & Winter 2022-2023. (55-82)- DOI: 10.22059/JOLR.2022.328325.666733.

Published by: University of Tehran Press

1. Introduction

Object omission can be treated as a valency-reduction process and is defined as a non-overt internal argument of any verb that also may take an overt pronominal internal argument with the same semantic role though may not have the same semantic interpretation. The difference between object

omission and other valency-reduction processes such as interrogatives and passives is that, in object omission construction, the object is not null or displaced and it cannot be found elsewhere in the sentence. The difference between null or displaced objects and object omission cases in this study can be explained in terms of context-dependency. Context-dependent object omission occurs when the object has been mentioned in the previous discourse or when the general context provides some clues for the listener to be able to identify the referent of the omitted object. In comparison, in the case of context-independent object omission, it is not necessary for the hearer to identify the specific referent of the omitted object. The aim of this research is to investigate object omission construction in Persian, in the framework of Role and Reference Grammar. As Role and Reference Grammar attends the discourse and pragmatic aspects in explaining syntactic phenomena, and attempts to discover typological tendencies in grammatical constructions between the languages, it seems to be an appropriate framework to explain object omission construction as well.

2. Methodology

The theoretical framework adopted is Role and Reference Grammar which focuses on the interaction between form and function, and declines the abstract layers or elements in the syntactic analysis. After selecting the appropriate cases of context-independent object omission in Persian from different sources with different styles such as novels, movies, series and daily conversations, semantic, syntactic and pragmatic representations of the aforementioned construction with respect to the presented concepts in Role and Reference Grammar including the layered structure of the clause, logical structure, semantic macroroles, information structure, activation status of the referents and linking algorithm were presented.

3. Discussion

Explaining object omission in the framework of Role and Reference Grammar, indicates one of the advantages of this grammar. Although this grammar attends to the interaction between form and function, it declines the abstract layers or elements in the syntactic analysis. Accordingly, in this grammar the syntactic structure of the clause is represented based on what is explicitly applicable. Therefore, Role and Reference Grammar is not faced with any restriction in explaining object omission and regarding what is explicitly presented in the sentence, it behaves with transitive verbs which omit their objects as intransitive ones. The most specific attainments of investigating object omission in the framework of Role and Reference Grammar are presented below:

Although there are two arguments in the core of transitive clauses, but in the layered structure of a clause with the omitted object, one of the arguments of the core will be reduced and the syntactic representation will be like an intransitive verb with just one argument (subject) in the core. The logical structure of such verbs, likewise, will be represented with just one argument (x), unlike transitive verbs which has two arguments (x, y) in logical structure.

In Role and Reference Grammar verbs are classified into four categories: state, achievement, activity and accomplishment. Among these four classes, the findings indicate that activities are the most frequent verbs in object omission construction. There are three reasons behind the higher frequency of activity verbs in the aforementioned construction:

1. The second argument of activity verbs is not a macrorole.
2. The second argument of activity verbs is not referential.
3. The second argument of activity verbs is not specific.

These are the distinctive features of the kind of object activity verbs generally take, because the second argument of other types of aktionsart including state, achievement and accomplishment, is a macrorole. Hence it is referential and specific and accordingly cannot be omitted.

Transitivity has traditionally been explained based on the number of syntactic arguments a verb takes. However, Role and Reference Grammar by adopting a new approach defines transitivity in terms of macroroles which play a crucial role in the linking system. Actor and undergoer are two macroroles that are motivated by the fact that in grammatical constructions groups of thematic relations are treated

alike. The number of macroroles that a verb takes is generally predictable from its logical structure. A transitive verb normally has two arguments in its logical structure. But in object omission construction in which a transitive verb omits one of its arguments, it takes just one macrorole. As the default choice for privileged syntactic argument in accusative languages such as Persian is actor, it can be concluded that in object omission construction, the omitted macrorole is undergoer and the existing macrorole in the sentence is actor.

Describing object omission with regard to information structure and activation status of the referents in Role and Reference Grammar shows that while focal and topical referents are noticeable constituents in the sentence, they cannot be omitted. However, as the object is omitted in object omission construction, it cannot be a focal or topical element. On the other hand, as the hearer is able to understand the meaning of an objectless sentence, the referent of an omitted object can be considered as an identifiable one; and among three subsets of identifiable referents, it will be accessible inferentially, because it is the hearer's knowledge of the world that makes it possible to understand the notion of the omitted object.

4. Conclusion

A transitive verb normally has two arguments in its logical structure. But in object omission construction in which a transitive verb omits one of its arguments, it takes just one macrorole. As the default choice for privileged syntactic argument in accusative languages such as Persian is actor, it can be concluded that in object omission construction, the omitted macrorole is undergoer and the existing macrorole in the sentence is actor.

In this study, regarding object omission construction, linking algorithm from semantic to syntax and from syntax to semantics has been provided. The bidirectional diagrams show that the linking principles of selecting and linking undergoer in both directions will not exist in the cases of object omission construction. accordingly, linking in the aforementioned construction, will be represented like the linking of an intransitive sentence, as well as representing the layered structure and logical structure of object omission construction in the framework of Role and Reference Grammar.

حذف مفعول در زبان فارسی از دیدگاه دستور نقش و ارجاع

فائزه سلیمی^۱، والی رضایی^۲✉

a2sa_4254@yahoo.com.

۱. گروه زبان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه:

rezai@fgn.ui.ac.ir.

۲. نویسنده مسئول، گروه زبان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران رایانامه:

اطلاعات مقاله چکیده

هدف پژوهش حاضر تبیین دستوری، معناشناختی و کاربردشناختی ساخت حذف مفعول در چارچوب نظریه دستوری نقش و ارجاع است. حذف مفعول پدیده‌ای ظرفیت‌کاه است که در آن فعلی که ماهیتاً متعدی است و برای تکمیل معنا به دو موضوع فاعل و مفعول نیاز دارد، با حذف مفعول خود، به فعل لازم تبدیل می‌شود. با این حال درک مخاطب از معنای جمله کامل بوده و مفهوم مفعول حذف شده برای او امکان‌پذیر است. از آن‌جا که تبیین ساخت‌های دستوری در دستور نقش و ارجاع بر اساس صورت واقعی هر جمله و بدون در نظر گرفتن سطوح انتزاعی صورت می‌پذیرد، ساخت بند بر اساس آنچه آشکارا در جمله حضور دارد ترسیم می‌شود. از این رو، دستور نقش و ارجاع در تحلیل جملاتی با فعل متعدی و مفعول محذوف با هیچ محدودیتی مواجه نبوده و بدون توجه به مفاهیمی نظیر حرکت و رد، رفتاری که در چنین ساخت‌هایی با فعل جمله دارد، مشابه افعال لازم خواهد بود. از مهم‌ترین یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان به کاهش یک موضوع در مرکز محمول دو ظرفیتی در ترسیم ساخت لایه‌ای بند، شرکت بالای افعال کنشی از میان طبقات فعلی در ساخت حذف مفعول و ترسیم ساخت منطقی افعال متعدی که دارای دو موضوع (X,Y) می‌باشند با تنها یک موضوع (X) اشاره نمود. در تحلیل پدیده مذکور با توجه به مفهوم ساخت اطلاع نشان خواهیم داد از آن‌جا که مبتدا و کانون عناصری مورد تأکید بوده و حذف آن‌ها از جمله امکان‌پذیر نیست، مفعول محذوف را نمی‌توان عنصری مبتدایی و کانونی در نظر گرفت. در ارتباط با موضوع فعال‌سازی مرجع‌ها در گفتمان نیز می‌بینیم که می‌توان مرجع مفعول محذوف را تشخیص‌پذیر، و از میان طبقات سه‌گانه این مرجع‌ها، آن را از طریق استنباط در دسترس تلقی نمود. علاوه بر موارد مذکور، نحوه ایجاد پیوند از معنا به نحو و از نحو به معنا نیز در ساخت حذف مفعول ارائه خواهد شد.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۰/۰۵/۱۳

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۰/۰۹/۰۶

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۰/۱۱/۰۴

تاریخ انتشار:

۱۴۰۱/۱۲/۲۹

واژه‌های کلیدی: حذف مفعول، دستور نقش و ارجاع، کاهش ظرفیت، تغییر تعدی، ساخت اطلاع

استناد: سلیمی، فائزه، رضایی، والی: حذف مفعول در زبان فارسی از دیدگاه دستور نقش و ارجاع: پژوهش‌های زبانی، سال ۱۴، شماره ۲،

DOI: 10.22059/JOLR.2022.328325.666733

پاییز و زمستان، ۱۴۰۱ - پیاپی ۲۵ - (۸۲-۵۵).

ناشر: موسسه انتشارات دانشگاه تهران

۱. مقدمه

پدیده حذف مفعول یکی از عوامل کاهنده ظرفیت فعل است. بر این اساس، فعلی که ماهیتاً گذرا است و برای تکمیل معنا به دو موضوع فاعل و مفعول نیاز دارد، با حذف مفعول یکی از ظرفیت‌ها را از دست داده و به صورت فعل لازم به کار می‌رود. نس^۱ دانند که مرجع آن از بافت قابل بازیابی باشد. چنین حذف مفعول بافت مقیدی معمولاً زمانی رخ می‌دهد که مفعول مورد بحث، پیشتر در گفتمان ذکر شده باشد؛ در این صورت بافت کلی سرنخ‌هایی پیرامون هویت مفعول به دست می‌دهد و یا مخاطب از نشانه‌های زبانی یا غیرزبانی قادر به تشخیص مرجع مفعول محذوف می‌گردد. در مقابل، حذف مفعول بافت آزاد که موضوع مورد بررسی در پژوهش حاضر است، به مشخص یا قابل بازیابی بودن مرجع مفعول محذوف برای شنونده وابسته نیست. پرز-لروکس، پیرولسکو و رابگ^۲ (Pérez-Leroux, Pirvulescu & Roberge, 2017: 31) نیز در تعیین تمایز میان حذف مفعول بافت آزاد و دیگر فرایندهای کاهش ظرفیت نظیر ساخت مجهول اذعان می‌دارند که در پدیده مورد بحث، مفعول محذوف عنصری تهی یا حرکت داده شده نیست و نمی‌توان رد آن را جای دیگری در متن یافت.

۱-۱. روش پژوهش

در پژوهش حاضر ملاک‌هایی جهت جمع‌آوری داده‌های حذف مفعول بافت آزاد مد نظر قرار گرفته است که از آن میان می‌توان به عدم تأثیر بافت در درک مفعول محذوف، ذکر نشدن مرجع مفعول جایی پیش‌تر در گفتمان و توانایی مخاطب از درک مفهوم کلی جمله اشاره کرد. همچنین به منظور اطمینان از عدم تأثیر گونه زبانی خاصی بر رخداد حذف مفعول، داده‌های این پژوهش از منابع متنوعی نظیر فیلم، سریال، داستان و رمان، برنامه‌های تلویزیونی، روزنامه‌ها، مجلات و مکالمات روزمره استخراج گشته است. نمونه‌های زیر برخی از داده‌های به دست آمده را نمایش می‌دهند:

۱. مادرت کجاست؟ - داره اتو می‌کنه / (لباس). (داستان کوتاه، شماره ۱، ۳۰۰).

۲. از کیسه خلیفه می‌بخشه / (مال) (قند و نمک، ۵۷).

۳. خوب می‌پوشی، خوب می‌گردی، چته؟ / (لباس). (سینمایی مغزهای کوچک زنگ زده)

1. Næss. A

2. Pérez-Leroux. A, Pirvulescu. M and Roberge. Y

۴. مامان خوبی دارم، می‌شینم توی خونه، می‌بافه دونه دونه، می‌پوشم خوشگل می‌شم مثل یه دسته گل می‌شم/لباس). (شعر کودکانه)

۵. یکی می‌خوره، یکی می‌بره، یکی بالا می‌کشه، یکی بالا میاره/مال). (سینمایی بارکد)

۲-۱. اهداف و فرضیه‌های پژوهش

هدف پژوهش حاضر بررسی تبیین ساخت حذف مفعول در چارچوب دستور نقش و ارجاع است. در دستور مذکور تبیین ساخت‌های دستوری بر اساس صورت واقعی هر جمله و بدون در نظر گرفتن سطوح انتزاعی صورت می‌پذیرد و ساخت بند بر اساس آنچه آشکارا در جمله حضور دارد ترسیم می‌شود. از این رو، به نظر می‌رسد که دستور نقش و ارجاع در تحلیل جملاتی با فعل متعدی و مفعول محذوف با هیچ محدودیتی مواجه نبوده و بدون توجه به مفاهیمی نظیر حرکت و رد، رفتاری که در چنین ساخت‌هایی با فعل جمله داشته باشد، مشابه افعال لازم باشد.

۲. پیشینه پژوهش و چارچوب نظری

اگرچه پیرامون حذف مفعول در زبان فارسی پژوهشی صورت نگرفته است، بسیاری از زبان‌شناسان غیر ایرانی نظیر (گلدبرگ^۱ (Goldberg, 2001)؛ ولاسکو و مونوز^۲ (Velasco & Munoz, 2002)؛ لوراگی^۳ (Luraghi, 2004)؛ تسیمپلی و پادوپولو^۴ (Tsimpli & Papadopoulou, 2005)؛ زیزیک^۵ (Zyzik, 2006)؛ نس (Næss, 2007)؛ گراف، تیک استون، لیون و توماسلو^۶ (Graf, Theakstone, Lieven & Tomasello, 2015)؛ گلاس^۷ (Glass, 2020)) این موضوع را مورد مطالعه و بررسی قرار داده‌اند. از آن میان نس (Næss, 2007: 134)، حذف مفعول را نوعی ساز و کار نحوی تعدی‌زدایی در نظر می‌گیرد که ابزاری است برای بیان چیزی در یک بند لازم که از معیارهای گذرایی سرنمونی عدول کرده و افعالی که حذف مفعول را مجاز می‌دانند ویژگی تقلیل میزان گذرایی معنایی را به اشتراک می‌گذارند. ولاسکو و مونوز (Velasco & Munoz, 2002) نیز در چارچوب دستور نقش‌گرا به بررسی حذف مفعول در زبان انگلیسی پرداخته و بیان می‌دارند که در این زبان دو نوع حذف مفعول با دو انگیزه و اثر متفاوت وجود دارد.

1. Goldberg. A

2. Velasco. D. G and Munoz. C. P

3. Luraghi. S

4. Tsimpli. I. M and Papadopoulou. D

5. Zyzik. E. C

6. Graf. E, Theakstone. A, Lieven. E and Tomasello. M

7. Glass. L

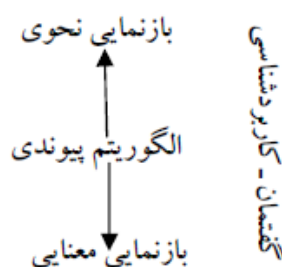
نوع اول ذاتاً واژگانی است و برای تبدیل نوع عمل پایا^۱ به کنشی به کار می‌رود. در نوع دوم نیز، زبان برای انتقال پیام به صورت اقتصادی و کارآمد، موضوعی که از طریق بافت قابل ردیابی است را حذف می‌کند. لوراگی (Luraghi, 2004) حذف مفعول را در چارچوب گسترده‌تری مورد بررسی قرار داده و ارتباط مفعول محذوف را با انواع دیگر ضمایر مطالعه کرده است. وی در خلال بررسی‌های رده‌شناختی نشان می‌دهد که حذف مفعول پدیده‌ای متداول در میان زبان‌هایی است که تحت تأثیر محدودیت‌های نحوی قرار دارند، چه در میان زبان‌های هندواروپایی، چه در میان دیگر زبان‌هایی که ارتباط رده‌شناختی‌ای با یکدیگر ندارند و رخداد حذف مفعول به نظام ضمیری خاص هر زبان بستگی دارد. لوراگی همچنین معتقد است برای درک بهتر شرایط رخداد حذف مفعول، بهتر است آن‌ها را با شرایط رخداد حذف فاعل بررسی و مقایسه نمود، نه به صورت مجزا، چراکه انتظار می‌رود پدیده موضوع تهی (فاعل و مفعول تهی) تحت شرایط نحوی یکسان امکان وقوع بیابند.

در پژوهشی دیگر، سنمو^۲ (Cennamo, 2017) پیرامون حذف مفعول و ساختار معنایی محمول در زبان ایتالیایی از منظر قیاس، به این نتیجه رسیده است که تنوع مفعول‌های قابل حذف در این زبان می‌تواند بازگو کننده قالب ساختار رویدادی فعل (نظیر درجه کم تخصیص نمودی افعال) و عناصر معنایی واژگانی شده در افعال (همچون نوع اثر رمزگذاری شده) باشد، آن هم در تعامل با مفاهیم ساختار غیر رویدادی همچون جاننداری، معرفگی و ارجاعی بودن. وی همچنین از راه قیاس بین زبانی دریافته است که محدودیت‌های مفعول‌های محذوف نکره در زبان ایتالیایی، بر اساس سه پارامتر تعاملی جاننداری، نمود و ژانر، به نمونه‌های موجود در زبان انگلیسی شباهت دارند. بر این اساس که در هر دو زبان، مفعول محذوف نکره، عموماً دارای مشخصه [جاندار] است و به همراه افعال لحظه‌ای و پایا که فاعل آنها به لحاظ معنایی اثرگذار است، به کار نمی‌رود. در مقابل، نمونه‌های حذف مفعول معرفه، با توجه به پارامترهای جاننداری، تخصیص، نمود و ویژگی‌های معنایی خاص فاعل، درجات بالایی از ویژگی‌های زبان ویژه را نشان می‌دهد.

-
1. accomplishment
 2. Cennamo. M

هدف پژوهش حاضر، بررسی حذف مفعول بافت آزاد در چارچوب نظریه دستوری نقش و ارجاع^۱ است. دستور نقش و ارجاع در اوایل دهه‌ی ۸۰ میلادی توسط ون‌ولین و فولی^۲ (Van Valin & Foley, 1984) معرفی و در ادامه توسط ون‌ولین (Van Valin, 1997, 2005) به یک نظریه کامل بدل شد. در این دستور، زبان نظامی از کنش‌های اجتماعی و ارتباطی است و درک ساخت دستوری با توجه به نقش‌های ارتباطی و معنایی زبان میسر می‌گردد ون‌ولین (Van Valin & Lapolla, 1997: 13).

یکی از اصول کلی دستور و نقش و ارجاع، تجزیه و تحلیل صورت‌های صرفی-نحوی با توجه به بافتی است که در آن به کار می‌روند و از این طریق به بررسی تعامل میان ساخت، معنا و نقش ارتباطی اجزای کلام می‌پردازد. در این دستور تعامل میان بازنمایی نحوی و معنایی به کمک مجموعه‌ای از قواعد دوجانبه برقرار می‌شود که الگوریتم‌های پیوندی نامیده می‌شوند. همان‌گونه که در شکل (۱) نیز قابل مشاهده است، عوامل کاربردشناختی و کلامی نیز می‌توانند به کمک الگوریتم‌های پیوندی بر هر مرحله از فرایند ایجاد تعامل نحو و معنا تأثیر گذارند.

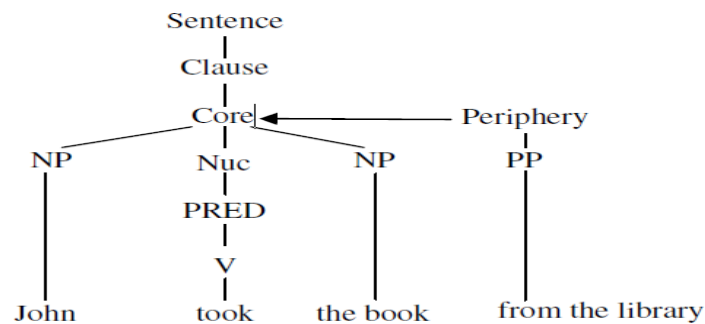
شکل (۱) سازمان‌دهی دستور نقش و ارجاع ون‌ولین (2: Van Valin, 2005)

در ادامه به تبیین دستوری، معناشناختی و کاربردشناختی ساخت حذف مفعول در چارچوب نظریه دستوری نقش و ارجاع و بر اساس مهم‌ترین مفاهیم موجود در این دستور نظیر ساخت لایه‌ای بند، نوع عمل، ساختار منطقی، ساخت اطلاع و الگوریتم پیوند خواهیم پرداخت.

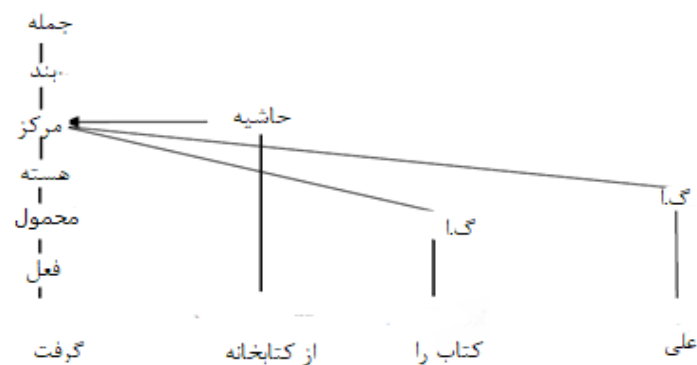
1. Role and Reference Grammar
2. Van Valin. R. D and Foley. W. A

۳. بازنمایی ساخت لایه‌ای بندهای دارای حذف مفعول

در دستور نقش و ارجاع، ساخت بند بر مبنای دو تقابل معنایی صورت می‌پذیرد. تقابل میان عناصر محمولی و غیر محمولی و نیز تمایز میان موضوع‌های محمول و غیر موضوع‌ها. در بازنمایی ساخت لایه‌ای بند با محمول دو ظرفیتی، در بخش مرکز دو جایگاه موضوع با گروه‌های اسمی‌ای که نقش فاعل و مفعول را به عهده دارند اشغال می‌شود. آنچه برای محمول موضوع تلقی نمی‌شود نیز در بخش حاشیه‌ای قرار خواهد گرفت که جایگاه افزوده‌های توصیفگر مرکز است. نمودارهای (۱) و (۲) به ترتیب بازنمایی ساخت لایه‌ای جمله‌ای در زبان‌های انگلیسی و فارسی را نمایش می‌دهند:

نمودار (۱) بازنمایی ساخت لایه‌ای بند متعدی در زبان انگلیسی

نمودار (۲) بازنمایی ساخت لایه‌ای بند متعدی در زبان فارسی

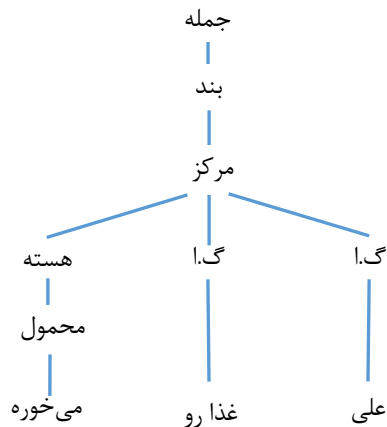
حال باید دید در مواردی که حذف مفعول رخ می‌دهد، ساخت لایه‌ای به چه صورت ترسیم خواهد شد. در صورتی که فعل متعدی بوده و مفعول به عنوان یک موضوع آشکار در جمله حضور داشته باشد، در بخش مرکز، یک گروه اسمی مجزا به عنوان موضوع دوم محمول، برای مفعول در نظر گرفته می‌شود. این در حالی است که در صورت حذف مفعول، اگرچه فعل جمله اساساً متعدی است، تنها با یک موضوع که همان فاعل جمله است ظاهر شده و ساختاری مشابه ساخت لازم خواهد داشت. به این صورت که چنین افعالی در لایه مرکز، تنها یک گروه اسمی به عنوان فاعل دریافت خواهند کرد. این تبدیل ساختار فعل از یک محمول دو موضوعی، به فعلی لازم با تنها یک موضوع در ساخت لایه‌ای بند در دستور نقش و ارجاع، یکی از مزایای مهم دستور مذکور را می‌نمایاند. چراکه دستور نقش و ارجاع علاوه بر توجه به تعامل نقش و صورت در تحلیل‌های دستوری هیچ‌گاه به لایه‌ها و عناصر انتزاعی قائل نبوده و ساخت نحوی بند را صرفاً بر اساس آنچه به صورت عینی در زبان کاربرد دارد تحلیل و بازنمایی می‌کند. به این ترتیب، ساخت نحوی بند در این چارچوب همواره تک لایه‌ای و مطابق با صورت واقعی است؛ بنابراین هیچ سخنی از رد، حرکت، عناصر انتزاعی و لایه‌های زیرساختی در میان نیست بهرامی (Bahrami, 2014: 122).

حال به توضیح چگونگی بازنمایی ساخت لایه‌ای بند در جملات زیر می‌پردازیم که به ترتیب دارای مفعول و فاقد آن می‌باشند:

۶. علی غذا رو خورد.

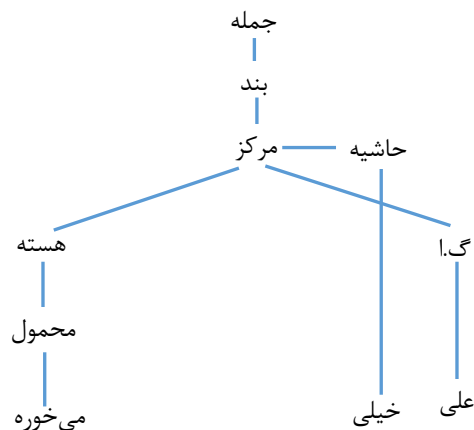
۷. علی خیلی می‌خوره.

بازنمایی ساخت لایه‌ای جمله‌ی اول که در آن کلمه‌ی غذا/ به عنوان مفعول حضور دارد به صورت زیر است:

نمودار (۳) بازنمایی ساخت لایه‌ای جمله‌ی دارای مفعول

ساخت لایه‌ای جمله‌ی دوم نیز که فاقد مفعول است به صورت زیر ترسیم می‌گردد:

نمودار (۴) ساخت لایه‌ای بند دارای حذف مفعول در زبان فارسی

همان‌گونه که پیشتر توضیح داده شد و در نمودارهای بالا نیز قابل مشاهده است، در جملات دارای حذف مفعول، اگرچه فعل دو ظرفیتی بوده و در جایگاه مرکز نیازمند حضور دو گروه اسمی است، اما با حذف مفعول، یک جایگاه از مرکز کاسته شده و ساخت لایه‌ای همانند افعال تک ظرفیتی ترسیم می‌گردد.

۴. نوع عمل و حذف مفعول

در دستور نقش و ارجاع، نظام طبقه‌بندی افعال بر اساس نوع عمل^۱ صورت می‌گیرد که نخستین بار توسط وندلر^۲ (Vendler, 1967) ارائه شده است. بر این اساس، این نظام متشکل است از افعال ایستا، کنشی، لحظه‌ای و پایا که هر یک از این چهار دسته دارای نوع سببی نیز می‌باشند پیوی^۳ (Pavey, 2010: 94). نمونه‌هایی از افعال مربوط به هر طبقه، به قرار زیر است ون ولین (Van Valin, 2005: 32):

ایستا: مریض بودن، بلند بودن، دوست داشتن، دانستن، باور داشتن.

لحظه‌ای: ترکیدن، مردن، منفجر شدن.

پایا: ذوب شدن، یخ زدن، خشک شدن، یاد گرفتن.

کنشی: پیاده‌روی کردن، راه رفتن، شنا کردن، فکر کردن، نوشتن، نوشیدن.

افعال مذکور به وسیله‌ی چهار مشخصه تعریف می‌شوند که عبارت‌اند از: [± ایستا]، [± پویا]، [± پایانی] و [± لحظه‌ای] و طبقات فعلی، بر اساس دریافت ارزش مثبت یا منفی این چهار مشخصه از یکدیگر متمایز می‌شوند. بازنمایی طبقات فعلی بر مبنای مشخصات مذکور به صورت زیر است ون ولین (Van Valin, 2005: 32):

ایستا:	[+ ایستا]	[- پویا]	[- پایانی]	[- لحظه‌ای]
کنشی:	[- ایستا]	[+ پویا]	[- پایانی]	[- لحظه‌ای]
لحظه‌ای:	[- ایستا]	[- پویا]	[+ پایانی]	[+ لحظه‌ای]
پایا:	[- ایستا]	[- پویا]	[+ پایانی]	[- لحظه‌ای]

در پژوهش حاضر، تشخیص انواع فعل و دسته‌بندی آن‌ها بر اساس آزمون‌های شش‌گانه‌ی ارائه شده در دستور نقش و ارجاع ون ولین (Van Valin, 2005: 35) صورت گرفته است. در ارتباط با آزمون‌های مورد بحث و لاسکو و مونوز (Velasco & Munoz, 2002: 3) اذعان می‌دارند که حضور مفعول در جمله بیانگر نقطه پایان برای کنش است و در این حالت فعل جمله پایا خواهد بود. این نقطه پایان تمایز افعال کنشی و پایا را در دریافت عبارات تداومی نیز نشان می‌دهد. چراکه افعال کنشی در زبان انگلیسی -for-

1. aktionsart
2. Vendler. Z
3. Pavey. E. L

phrases و افعال پایا در این زبان *in-phrases* دریافت می‌کنند. آن‌ها نمونه‌های زیر را در تأیید ادعای خویش ارائه می‌دهند:

8. John was eating for an hour/*in an hour (activity)

9. John ate the apple *for an hour/in an hour (accomplishment)

کاربرد آزمون‌های تعیین نوع عمل در زبان فارسی نیز نشان می‌دهد این آزمون‌ها کارایی لازم در تعیین طبقات فعلی در این زبان را دارند. در زبان فارسی نیز همچون زبان انگلیسی، افعال کنشی با عبارت *برای...* و افعال پایا با عبارت *در (تو)...* به کار می‌روند:

۱۰. علی برای یه ساعت داشت می‌خورد.

۱۱. علی تو یه ساعت یه سیب خورد.

بسیاری از زبان‌شناسان (میتوچ^۱ (Mittwoch, 1982)؛ آلتون^۲ (Allerton, 1985)؛ فیلمور^۳ (Fillmore, 1986)؛ ولاسکو و مونوز (Velasco & Munoz, 2002)؛ وچسلر^۴ (Wechsler, 2015)؛ نس (Næss, 2007)؛ لیو^۵ (Liu, 2008)) در پژوهش‌های خود پیرامون حذف مفعول نشان داده‌اند که افعال خوردن و نوشیدن پرکاربردترین افعال در این ساخت هستند. نکته‌ی حائز اهمیت در این زمینه این است که هر دو فعل مذکور از طبقه‌ی افعال کنشی به شمار می‌آیند.

تحلیل داده‌های به‌دست آمده در پژوهش حاضر نیز نشان می‌دهد که فراوانی افعال کنشی در ساخت حذف مفعول با اختلاف معناداری از سایر افعال بیشتر است. کثرت افعال کنشی در ساخت مورد نظر، در برخی پژوهش‌های پیرامون حذف مفعول در زبان‌هایی نظیر یونانی لوراگی (Luraghi, 2004)، استونیایی ویهمن^۶ (Vihman, 2004)، مانامبو^۷ آخن‌والد^۸ (Aikhenvald, 2009)، انگلیسی نیومن^۹ (Newman, 2009)، نروژی نیگارد^{۱۰} (Nygard, 2013) و میکستک^{۱۱} سونگ^{۱۲} (Song, 2018) نیز گاهی تلویحاً و گاهی

-
1. Mittwoch. A
 2. Allerton. D. J
 3. Fillmore. C. J
 4. Wechsler. S
 5. Liu. D
 6. Vihman. V
 7. Manambu
 8. Aikhenvald. A. Y
 9. Newman. J
 10. Nygard. M
 11. Mixtec
 12. Song. J. J

صراحتاً بیان شده است. با این حال، باید دید مفعولی که افعال کنشی می‌پذیرند چه ویژگی‌هایی داراست که آن را قابل حذف می‌نماید؟

یکی از ویژگی‌های افعال متعدی، دریافت دو فرانش اثرگذار^۱ و اثرپذیر^۲ در ساخت منطقی است. ون ولین (Van Valin, 2005: 53) در توضیح مفاهیم مذکور چنین بیان می‌دارد که اثرگذار و اثرپذیر تعمیمی از روابط تتا هستند. اثرگذار تعمیمی از کنش‌گر، تجربه‌گر و ابزار است و در مقابل اثرپذیر تعمیمی است از کنش‌پذیر، بهره‌ور و پذیرنده. به بیان ساده، اثرگذار و اثرپذیر به ترتیب سرنمون مفاهیم کنش‌گر و کنش‌پذیر می‌باشند. نکته درخور توجه در ارتباط با افعال کنشی این است که دومین موضوعی که این افعال دریافت می‌کنند اثرپذیر نبوده و در واقع فرانش معنایی نیست. توضیحی که ون ولین و لاپولا (Van Valin & Lapolla, 1997: 149) در این باره بیان می‌کنند این است که اگر دومین موضوع فعلی ارجاعی و مشخص نباشد، فرانش معنایی محسوب نمی‌شود. چراکه اثرپذیر فرانشی است که دلالت بر شرکت کننده‌ای دارد که تحت تأثیر وضعیت امر قرار گرفته و به همین دلیل مشخص و ارجاعی است. بر این اساس، از آنجا که دومین موضوع افعال کنشی عموماً غیر ارجاعی و نامشخص بوده و فرانش معنایی محسوب نمی‌شود، بیش از سایر انواع مفعول قابلیت حذف شدن خواهد داشت. این موضوع یکی از وجوه تمایز طبقه افعال کنشی از سایر افعال است. چراکه دومین موضوعی که دیگر طبقات فعلی در ساخت منطقی خود دریافت می‌کنند فرانش معنایی اثرپذیر و به تبع آن عموماً ارجاعی و مشخص است.

بنابراین، با توجه به نوع مفعول دریافتی توسط افعال کنشی، می‌توان چنین استنباط کرد که یکی از دلایل بسامد بالای این دسته افعال در ساخت حذف مفعول، به دلیل وجود سه ویژگی زیر در نوع مفعول آن‌هاست:

الف- موضوع دوم افعال کنشی فرانش معنایی نیست.

ب- موضوع دوم افعال کنشی ارجاعی نیست.

ج- موضوع دوم افعال کنشی مشخص نیست.

به منظور روشن‌تر شدن موضوع، نمونه‌هایی از حذف مفعول در زبان فارسی همراه با افعالی در مفهوم خوردن و سایر افعال کنشی در زیر ارائه می‌گردد:

۱۲. لابد یخچال را خالی کرده، روی پشت بومه و داره می‌لمبونه/غذا). (در جستجوی واقعیت، ۴۳۷)

۱۳. بخورید و بیاشامید و اسراف نکنید/آشامیدنی). (آیه ۳۱ سوره مبارکه اعراف)

1. actor

2. undergoer

۱۴. شلخته درو کنید تا چیزی گیر خوشه‌چین‌ها بیاید (محصول). (سووشون، ۲۶۹)

۱۵. آن قدر بپز که بتوانی خورد/غذا). (امثال و حکم)

۵. ساختار منطقی و حذف مفعول

ون ولین (۲۰۰۵: ۴۵) برای هر یک از طبقه‌های فعلی ساخت‌های منطقی‌ای ارائه کرده است که در جدول (۱) قابل مشاهده است:

جدول (۱) بازنمایی ساخت منطقی افعال

طبقه‌ی فعلی	ساخت منطقی
ایستا	predicate' (x) or (x,y)
کنشی	do' (x, [predicate' (x) or (x,y)])
لحظه‌ای	INGR predicate' (x) or (x,y) INGR do' (x, [predicate' (x) or (x,y)])
پایا	BECOME predicate' (x) or (x,y) BECOME do' (x, [predicate' (x) or (x,y)])
کنشی پایا	do' (x, [predicate1' (x,y)]) & INGR predicate2' (z,x) or (y)

در ساخت‌های منطقی ارائه‌شده در جدول بالا می‌بینیم که محمول لازم تنها دارای یک موضوع (X) و محمول متعدی دارای دو موضوع (X,Y) است. از آن‌جا که در ساخت حذف مفعول، فعل متعدی، موضوع دوم خود را از دست داده و به صورت فعل لازم ظاهر می‌شود، ساختار منطقی چنین محمول‌هایی همچون محمول لازم، تنها با یک موضوع (X) ترسیم می‌گردد. تفاوت ترسیم ساختار منطقی در دو جمله‌ی دارای مفعول و فاقد آن را می‌توان در جملات (۱۶) و (۱۷) مشاهده نمود.

do' (Ali, [sing' (Ali, avaz)])

۱۶. علی آواز می‌خونه

do' (Ali, [sing' (Ali)])

۱۷. علی می‌خونه

در جمله‌ی (۱۶) فعل خواندن که فعلی متعدی است، با هر دو موضوع خود یعنی علی به عنوان فاعل و آواز به عنوان مفعول ظاهر شده است و ساختار منطقی آن نیز مؤید این موضوع است. در مقابل، فعل خواندن در جمله‌ی (۱۷) با حذف مفعول، به صورت فعل یک ظرفیتی و با تنها موضوع خود یعنی علی به عنوان فاعل ظاهر شده است. با توجه به مطالب ارائه‌شده، روشن است که بازنمایی ساخت لایه‌ای بند و نیز

- ترسیم ساختار منطقی در موارد حذف مفعول، با تلقی فعل جمله به عنوان فعل لازم صورت می‌گیرد. نمونه‌های زیر موضوع را روشن‌تر می‌سازد:
۱۸. مریم مقاله می‌نویسه.
do' (Maryam, [write' (Maryam, maqale)])
۱۹. مریم می‌نویسه
do' (Maryam, [write' (Maryam)])
۲۰. مامان لباس‌ها رو اتو می‌کنه
do' (mom, [iron' (mom, clothes)])
۲۱. مامان اتو می‌کنه
do' (mom, [iron' (mom)])

۶. فرانش‌های معنایی و حذف مفعول

فرانش‌های اثرگذار و اثرپذیر به عنوان دو موضوع اولیه‌ی محمول متعدی هستند. همان‌گونه که پیش‌تر نیز ذکر شد، اثرگذار شبیه‌ترین موضوع به کنش‌گر و اثرپذیر شبیه‌ترین موضوع به کنش‌پذیر است. شمار فرانش‌هایی که یک فعل دریافت می‌کند از ساختار منطقی آن قابل تشخیص خواهد بود. بر این اساس سه امکان وجود دارد. اگر فعلی در ساختار منطقی خود دو یا بیش از دو موضوع داشته باشد، دو فرانش و اگر تنها یک موضوع داشته باشد، یک فرانش دریافت خواهد کرد. در حالت سوم نیز، افعالی که هیچ موضوعی در ساختار منطقی نداشته باشند، فرانشی دریافت نخواهند کرد و ولین (Van Valin, 2005: 63). آنچه به موضوع مورد بحث ارتباط دارد، حالت دوم است که در آن فعل با حذف مفعول، دارای یک موضوع است و به طبع آن یک فرانش دریافت می‌کند. در این صورت باید دید که از میان فرانش‌های اثرگذار و اثرپذیر، فعل کدام یک را دریافت خواهد کرد؟

به باور ون ولین (Van Valin, 2005: 62)، اگر فعلی، دارای یک موضوع کنش‌گر باشد، این موضوع همیشه اثرگذار است و اگر فعل دارای یک موضوع کنش‌پذیر باشد، این موضوع همیشه اثرپذیر خواهد بود. در ساخت حذف مفعول، فعل متعدی، با حذف موضوع کنش‌پذیر، تنها موضوعی را که در جمله حفظ می‌کند، کنش‌گر عمل است. بر این اساس، با توجه به آنچه از ون ولین نقل شد، این موضوع کنش‌گر همیشه اثرگذار است. علاوه بر این، ون ولین (Van Valin, 2005: 94) معتقد است در زبان‌های فاعلی-مفعولی انتخاب پیش‌فرض برای موضوع نحوی ترجیحی^۱، فرانش اثرگذار است. در نتیجه می‌توان ادعا کرد که در ساخت حذف مفعول در زبان فارسی که زبانی فاعلی-مفعولی است، با توجه به تغییر تعدی فعل از حالت متعدی به لازم و وجود تنها یک

1. Privileged syntactic argument

موضوع در ساختار منطقی، فعل تنها فرانشش اثرگذار را دریافت خواهد کرد. جملات زیر نمونه‌های به دست آمده از حذف مفعول در زبان فارسی است که تنها فرانشش اثرگذار در آن‌ها حضور دارد.

۲۲. اولین بار من واسش **مش کردم**. خیلی زود باهش ایاق شدم/موهایش). (لیلی من باش، ص ۲۸۹)
 ۲۳. اغلب درخواست لباس‌های تازه شسته شده می‌کردم و مرتب **اصلاح می‌کردم** (صورت‌تم). (تاریخچه زنبورها، ص ۱۵۱)

۲۴. پرسید هنوز **می‌نویسه**؟ - الان یه پا نویسنده س/ (کتاب). (نفرین شدگان، ص ۳۹)
 ۲۵. یکی می‌خوره، یکی می‌بره، یکی **بالا می‌کشه**، یکی بالا میاره/مال). (سینمایی بارکد)

۷. ساخت اطلاع و حذف مفعول

در دستور نقش و ارجاع، توصیف چگونگی ساخت اطلاع در جملات، گام نهایی در تعیین تعامل میان حوزه‌های نحو، معنی‌شناسی و کاربردشناسی است. مبحث چگونگی توزیع اطلاع در بندها و جملات، یکی از مهم‌ترین پرسش‌ها برای زبان‌شناسانی است که پیرامون ارتباط نقش و صورت در زبان‌ها به مطالعه می‌پردازند (Van Valin, 2005: 68). مهم‌ترین مفاهیم مرتبط به موضوع ساخت اطلاع مفاهیمی نظیر پیش‌فرض کاربردشناختی، تصریح کاربردشناختی، مبتدا و کانون هستند که در ادامه به توضیح هر یک خواهیم پرداخت. پیش‌فرض کاربر شناختی: به باور لمبرکت^۱ مجموعه‌ای گزاره است که از نظر دستوری-واژگانی در پاره گفت بازنمایی می‌شود و فرض گوینده بر این است که شنونده آن را می‌داند، به آن باور دارد یا در تفسیر پاره گفت آن را بدیهی تلقی می‌کن (Lambrecht, 1994: 52). تصریح کاربردشناختی: گزاره بیان شده در جمله است که انتظار می‌رود مخاطب پس از شنیدن، به آن آگاه شود، به آن باور داشته باشد و یا آن را بدیهی قلمداد کند لمبرکت (Lambrecht, 1994: 52).

مبتدا: مرجعی مبتدای گزاره است که در موقعیت ارتباطی خاصی، گزاره اساساً در مورد آن و دربر دارنده‌ی اطلاعی پیرامون آن باشد لمبرکت (Lambrecht, 1994: 118). کانون: بخش معنایی یک گزاره است که از نظر کاربردشناختی پدید آمده و در آن تصریح کاربردشناختی و پیش‌فرض یکسان نیستند (Lambrecht, 1994: 213). با توجه به مطالب ارائه‌شده، می‌توان دریافت از آن‌جا که پیش‌فرض و تصریح کاربردشناختی در پاره گفت بازنمایی و بیان می‌شوند، نمی‌توان مفعولی که از جمله حذف گشته را یکی از این دو مفهوم قلمداد نمود. مبتدا و کانون نیز عناصری مورد

1. Lambrecht. K

تأکید بوده و به همین دلیل، حذف آن‌ها از جمله امکان‌پذیر نیست؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت مفعولی که از جمله حذف می‌شود، نمی‌تواند عنصر مبتدایی و کانونی جمله باشد. جملات زیر در اثبات این ادعا ارائه می‌شوند:

۲۶. کلیدم را گم کردم.

۲۷. * گم کردم.

۲۸. سارا لیوان را شکست.

۲۹. * سارا شکست.

۳۰. از صبح تا شب می‌شورم و می‌سابم.

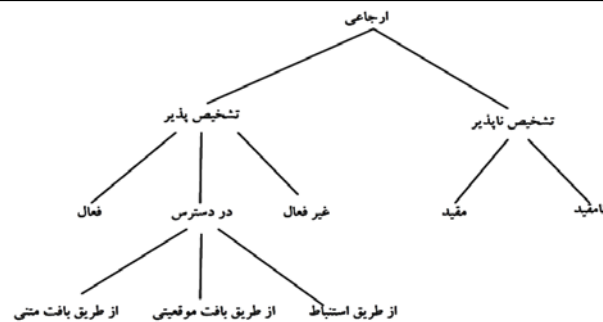
نمونه‌های (۲۷) و (۲۹) روشن می‌سازد که اگر مفعول در جمله‌ای عنصری کانونی و مورد تأکید باشد، قابل حذف نبوده و انتظار می‌رود که مخاطب با شنیدن چنین جملاتی با پرسیدن «چه چیز را؟» از گوینده بخواهد که مفعول محذوف را برای او آشکار سازد. این در حالی است که در جمله (۳۰) از آن جهت که عمل شستن و سابیدن بیش از مفعول مورد تأکید بوده و توجه مخاطب را از مفعول برداشته و به خود کنش معطوف می‌دارد، بدون نیاز به مشخص کردن آنچه شسته و سابیده می‌شود، بر اساس دانش مخاطب از جهان پیرامون، درک مفهوم کلی جمله برای او امکان‌پذیر خواهد بود.

۱-۷. وضعیت فعال‌سازی مرجع‌ها در گفتمان

در دستور نقش و ارجاع وضعیت فعال‌سازی مرجع‌ها در گفتمان بر مبنای طبقه‌بندی پرینس^۱ (Prince, 1981) و چیف^۲ (Chafe, 1987) و در پنج سطح صورت می‌گیرد. در این دستور، اعتقاد بر این است که گوینده با توجه به میزان آگاهی مخاطب از مرجع‌های گفتمان، در ارجاع به آن‌ها صورت‌های زبانی مناسب را برمی‌گزیند. شکل (۲) این سطوح پنج‌گانه را نمایش می‌دهد.

1. Prince. E

2. Chafe. W

شکل (۲) وضعیت شناختی مرجع‌های گفتمان برگرفته از

ون‌ولین و لاپولا (Van Valin & Lapolla, 1997: 201)

از آن‌جا که در فرآیند حذف مفعول مفهوم به طور کامل منتقل می‌گردد و عدم حضور مفعول در جمله باعث از بین رفتن بخشی از محتوا برای مخاطب نمی‌شود، می‌توان نتیجه گرفت که مرجع مفعول محذوف برای مخاطب تشخیص‌پذیر است. با این حال باید مشخص کرد که از میان سه زیر طبقه مرجع تشخیص‌پذیر، مرجع مفعول محذوف دقیقاً از کدام نوع است.

ون‌ولین و لاپولا (Van Valin & Lapolla, 1997: 201) اظهار می‌دارند که مرجع فعال، در گفتمان مورد تأکید و در خودآگاه طرفین گفتگو فعال است. روشن است که مورد تأکید بودن با ذات حذف در تناقض بوده و نمی‌توان مرجع مفعول محذوف را در گفتمان فعال در نظر گرفت. از سوی دیگر، مرجع غیرفعال پیشتر در گفتمان ذکر شده است، اما در لحظه گفتگو فعال نبوده و در حافظه بلند مدت شنونده قرار دارد. در این مورد، نقش بافت در بازیابی مرجع غیرفعال غیر قابل انکار است؛ بنابراین، مرجع مفعول محذوف را غیرفعال نیز نمی‌توان در نظر گرفت. چراکه ساخت مد نظر در پژوهش حاضر، حذف مفعول بافت آزاد بوده، مرجع آن پیشتر در گفتمان ذکر نشده است و بافت سرخ‌هایی برای دستیابی به مرجع مفعول محذوف به دست نمی‌دهد. دسته دیگر مرجع‌های در دسترس هستند که در لحظه گفتگو فعال نبوده و بر اساس دانش شنونده از دنیای پیرامون برای او در دسترس قرار می‌گیرد. از این رو می‌توان مرجع مفعول محذوف را در دسترس تلقی نمود. چراکه بازیابی مفهوم مفعولی که در لحظه گفتگو فعال نیست و پیشتر نیز در گفتمان ذکر نشده است، تنها بر اساس دانش شنونده از دنیای پیرامون امکان‌پذیر خواهد بود و از طریق استنباط در دسترس او قرار خواهد گرفت. نمونه‌های زیر در تأیید این مطلب ارائه می‌شوند:

۳۱. اگه رژیمی بخار پز کن بخور، سرخ کردنی چاق می‌کنه/غذا). (مکالمات روزمره)

۳۲. هر طرف که می‌چرخد دهان‌ها رو می‌بینی که می‌بلعه/ (مواد غذایی). (کتاب تماشخانه)

۳۳. اول بچش بعد بگو بی‌نمک است/ (غذا). (اندرزها و مثال‌های مصطلح در زبان فارسی، ص ۱۰۰)

۳۴. روزا می‌شوره و می‌سابه، اون وقت شبا به خاطر جبران بطالت روز تا صبح بیدار می‌مونه و کتاب می‌خونه/ (ظرف/لباس). (مادر عشق، ۱۶۸)

در تمامی نمونه‌های فوق، دانش مخاطب از جهان پیرامون موجب درک مفهوم مفعول محذوف می‌گردد. بر مبنای این دانش بیرونی از جهان است که مخاطب آنچه بخارپز، بلعیده و چشیده می‌شود را چیزی غیر از مواد خوراکی و آنچه شسته و سابیده می‌شود را چیزی غیر از ظرف یا لباس در نظر نمی‌گیرد.

۸. پیوند

در دستور نقش و ارجاع، روابط موجود میان سه حوزه‌ی نحو، معناشناسی و کاربردشناسی در بخش پیوند نمایش داده می‌شود. این پیوند از هر دو جهت معناشناسی به نحو و نحو به معناشناسی ایجاد می‌گردد. اصول کلی حاکم بر بازنمایی‌های نحوی و معنایی و پیوند میان آن‌ها، در بخشی تحت عنوان الگوریتم پیوندی صورت می‌پذیرد؛ اما آن دسته از ویژگی‌های منحصربه‌فرد ساخت‌های دستوری که زبان ویژه‌اند در قالب‌های ساختاری تعیین می‌شوند. این قالب‌ها دارای بخش‌های نحوی، ساختواژی، معنایی، کاربردشناختی و اطلاعی هستند و نقش مهمی در پیوند میان بازنمایی‌های نحوی و معنایی ایفا می‌کنند. اصول کلی انتخاب قالب نحوی را ون ولین (۲۰۰۵: ۱۳۰) به صورت زیر ارائه داده است:

الف. تعداد جایگاه‌های جدا شده‌ی نحوی برای موضوع‌ها و موضوع افزوده‌ها در بخش مرکز برابر با تعداد جایگاه‌های مشخص برای موضوع‌های متمایز در بازنمایی معنایی بخش هسته است.

ب. وضعیت مشخصه‌های زبان ویژه‌ی اصل (الف):

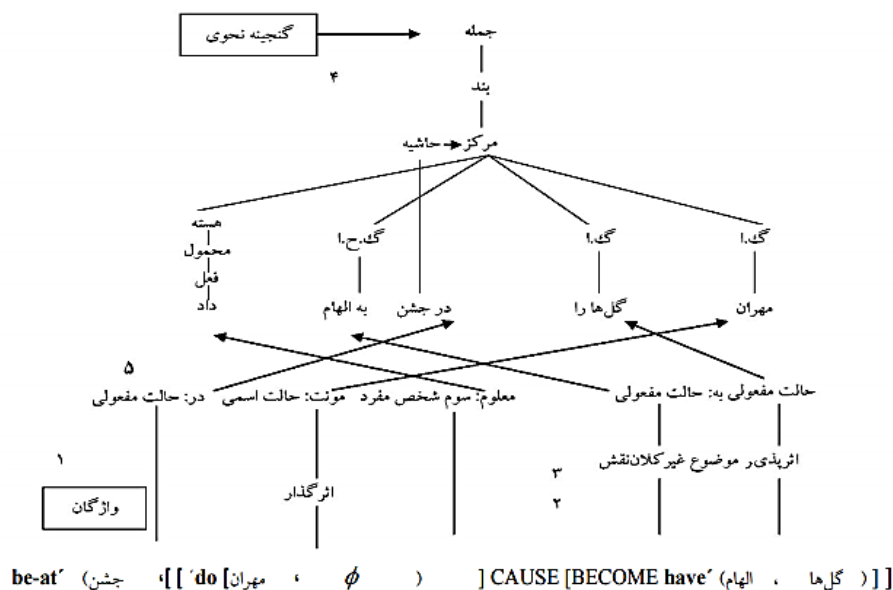
- ۱- تمام بخش‌های مرکز در زبان حداقل ظرفیت نحوی یک را دارا هستند.
- ۲- تمایز ساخت‌های معلوم و مجهول یکی از تعداد موضوع‌های مرکز را کاهش می‌دهد.
- ۳- حضور یک موضوع نحوی در جایگاه پیش/پس از مرکز، یکی از تعداد موضوع‌های مرکز را کاهش می‌دهد.

در ادامه به اصول کلی حاکم بر بازنمایی‌های نحوی و معنایی و چگونگی ایجاد پیوند این دو در جملات دارای مفعول و فاقد آن خواهیم پرداخت.

۸-۱. پیوند از معنا به نحو

پیوند از معنا به نحو طی مراحل از ساخت منطقی محمول آغاز و به بازنمایی نحوی جمله ختم می‌شود. مراحل این پیوند را ون ولین (Van Valin, 2005: 136) به صورت زیر ارائه داده است:

- ۱- بازنمایی معنایی جمله را بر اساس ساخت منطقی محمول ترسیم نمایید.
 - ۲- فرانش‌های اثرگذار و اثرپذیر را با توجه به سلسله مراتب آن‌ها تعیین کنید.
 - ۳- صورت‌بندی ساختواژی نحوی موضوع‌ها را تعیین کنید.
 - ۴- قالب‌های نحوی را برای جمله انتخاب کنید.
 - ۵- گروه‌های (X) را به جایگاه‌های موجود در بازنمایی نحوی جمله اختصاص دهید.
- بازنمایی این پیوند در زبان فارسی را می‌توان در شکل زیر مشاهده کرد:
همچنان که در نمودار (۵) مشاهده می‌شود، حضور کلمه‌ی گل‌ها به عنوان مفعول جمله، پیوند آن به حالت مفعولی و فرانش معنایی اثرپذیر را اجتناب ناپذیر کرده است.

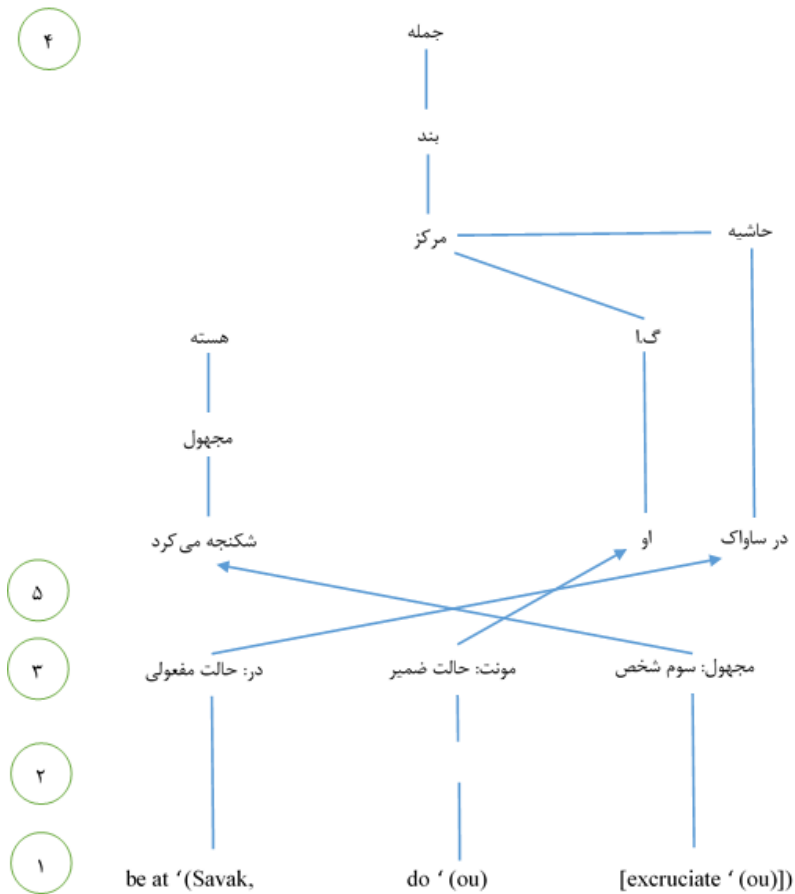

نمودار (۵) پیوند از معنا به نحو برگرفته از

رضایی و نیسانی (Reazai & Neisani, 2013: 64)

روشن است که در صورت عدم حضور مفعول در جمله، مراحل پیوند همچون پیوند جمله‌ای با فعل لازم صورت خواهد گرفت. همان‌گونه که پیشتر گفته شد، در زبان‌های فاعلی-مفعولی نظیر زبان فارسی، موضوع نحوی ترجیحی در جمله اثرگذار است و در

صورت حذف مفعول، اثرگذار تنها فرانش موجود در جمله خواهد بود. در این صورت مراحل پیوند جمله‌ای نظیر (۳۵) را می‌توان به صورت زیر نمایش داد:
 ۳۵. در ساواک او شکنجه می‌کرد.

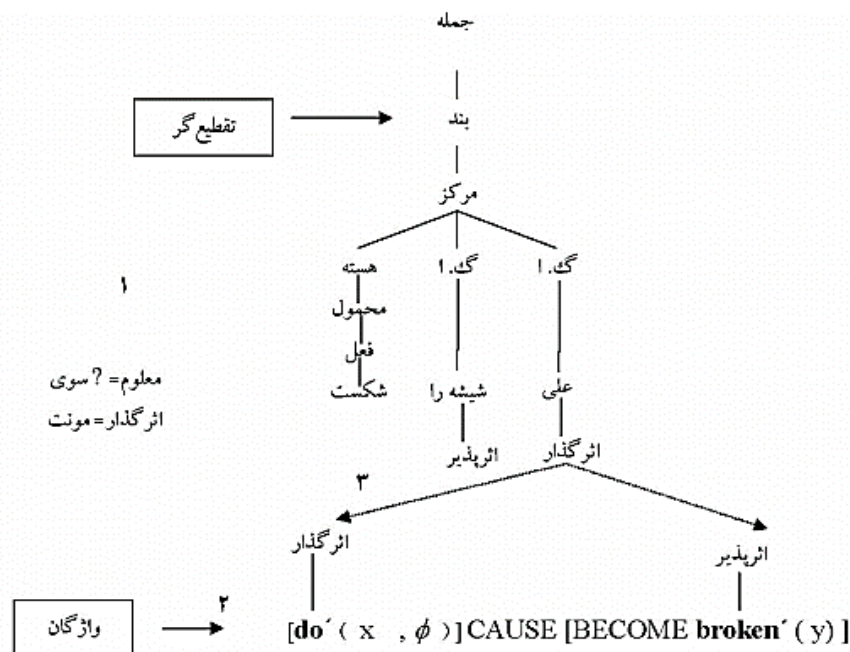
نمودار (۶) پیوند از معنا به نحو در ساخت حذف مفعول

۸-۲. پیوند از نحو به معنا

مراحل ایجاد پیوند از نحو به معنا را ون ولین (Van Valin, 2005: 149) به صورت زیر ارائه می‌دهد:

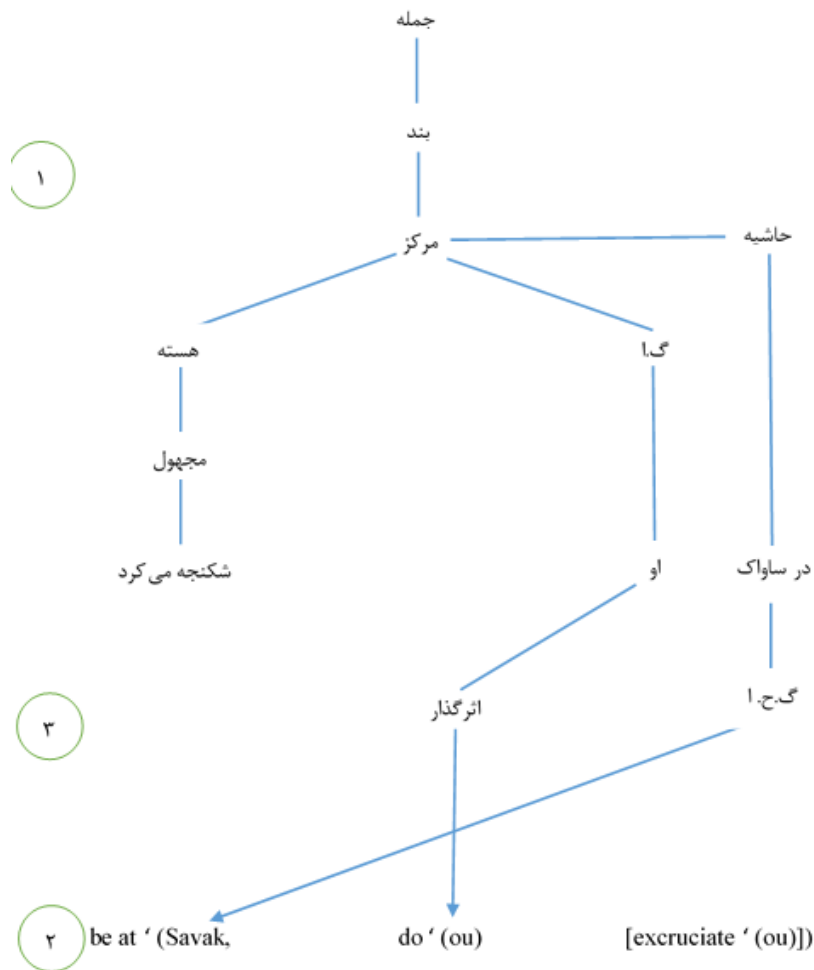
- ۱- کلان نقش‌ها و دیگر موضوع (های) مرکز را تعیین کنید.
- ۲- ساخت منطقی محمول در هسته‌ی بند را از واژگان بازیابی کنید.

- ۳- میان موضوع‌های تعیین شده در مرحله یک و موضوع‌های تعیین شده در مرحله دو پیوند برقرار کنید تا جایی که تمام موضوع‌های مرکزی پیوند یابند.
- ۴- در صورت وجود گروه حرف اضافه‌ای محمولی، ساخت منطقی آن را ترسیم کنید. ساخت منطقی مرکز را به عنوان دومین موضوع و مفعول حرف اضافه را به عنوان موضوع اول در بخش حاشیه قرار دهید.
- ۵- در صورت وجود عنصری در بخش پیش/پس از مرکز، آن را به جایگاه موضوع پیوند نیافته در ساخت منطقی جمله اختصاص دهید. در صورتی که در جمله موضوع پیوند نیافته‌ای وجود نداشته باشد، با کلمات پرسشی موجود در جایگاه پیش/پس از مرکز همچون حروف اضافه محمولی رفتار کرده و اقدامات مرحله ۴ را برای آن انجام دهید. بازنمایی پیوند از نحو به معنا را می‌توان در شکل زیر مشاهده کرد:

نمودار (۷) پیوند از نحو به معنا برگرفته از
رضایی و نیسانی (2013: 65) (Reazai & Neisani)

با توجه به مطالب گفته شده، چگونگی ایجاد پیوند از نحو به معنا را برای جمله‌ی (۳۵) می‌توان به صورت زیر ترسیم نمود:

نمودار (۸) پیوند از نحو به معنا در ساخت حذف مفعول

۹. نتیجه

تبیین حذف مفعول بافت-آزاد به عنوان یکی از فرایندهای کاهش ظرفیت در چارچوب نظریه دستوری نقش و ارجاع آشکار می‌سازد که در دستور مذکور تحلیل جملاتی با فعل متعدی و مفعول محذوف بر اساس صورت واقعی هر جمله و بدون در نظر گرفتن سطوح انتزاعی صورت پذیرفته و ساخت بند بر مبنای آنچه آشکارا در جمله حضور دارد ترسیم می‌شود. از این رو بدون توجه به مفاهیمی نظیر حرکت و رد، چنین افعالی را لازم در نظر گرفته و با کاهش یک موضوع از مرکز ساخت لایه‌ای بند و از میان دو موضوع (X, Y) فعل متعدی با حذف موضوع دوم، ساخت منطقی را نیز همچون افعال

تک ظرفیتی تنها با موضوع (x) ترسیم می‌نماید. همچنین روشن شد که از میان طبقات مختلف فعلی، افعال کنشی بیش از سایر افعال در ساخت حذف مفعول شرکت می‌کنند. دلیل این امر نیز با توجه به سه ویژگی مفعول‌های دریافتی این دسته از افعال توضیح داده شد. موضوع دوم افعال کنشی فرانش معنایی نبوده، ارجاعی و مشخص نیست و همین عوامل آن‌ها را مستعد حذف می‌سازد. علاوه بر این عوامل، از آن‌جا که مورد تأکید بودن با ذات حذف در تناقض است مرجع مفعول محذوف را نمی‌توان مبتدایی یا کانونی در نظر گرفت. از سوی دیگر، با توجه به این‌که در فرآیند مورد نظر مفهوم به طور کامل منتقل می‌گردد و عدم حضور مفعول در جمله باعث از بین رفتن بخشی از محتوا برای مخاطب نمی‌شود، می‌توان نتیجه گرفت که مرجع مفعول محذوف برای مخاطب تشخیص‌پذیر است. از میان سه زیر مجموعه مرجع‌های تشخیص‌پذیر نیز، از آن‌جا که بازیابی مفهوم مفعولی که در لحظه گفتگو فعال نیست و پیشتر نیز در گفتمان ذکر نشده تنها بر اساس دانش شنونده از دنیای پیرامون امکان‌پذیر می‌گردد، مرجع مفعول محذوف را می‌توان از طریق استنباط در دسترس تلقی نمود.

منابع

- بهرامی، فاطمه. (۱۳۹۲). بررسی دستوری و رده‌شناختی نمایه‌سازی مفعول در زبان فارسی، پایان‌نامه دکتری رشته زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه اصفهان.
- رضایی، والی و مژگان نیسانی. (۱۳۹۲). «بررسی ساخت بند زبان فارسی بر اساس دستور نقش و ارجاع»، مجله پژوهش‌های زبان‌شناسی، ش ۲، صص ۵۱-۶۶.
- Aikhenvald, A. Y. (2009). Eating, drinking and smoking: a generic verb and its semantics in Manambu. In J. Newman (Ed.), *The linguistics of eating and drinking*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing. 91-107.
- Allerton, D. J. (1975). Deletion and proform reduction. *Journal of linguistics*, 11: 213-237.
- Bahrami, F. (2014). A grammatical and typological study of object indexation in Persian. Ph.D. dissertation. Isfahan University. [in Persian]
- Cennamo, M. (2017). Object omission and the semantics of predicates in Italian in a comparative perspective. In L. Hellan, A. Malchukov and M. Cennamo (Eds.), *Introduction: Issues in contrastive valency studies*. Amsterdam: John Benjamins Publishing. 251-273.
- Chafe, W. (1987). Cognitive constraints on information flow. In R. Tomlin (Ed.), *Coherence and grounding in discourse*. Amsterdam: John Benjamins Publishing. 21-51.
- Fillmore, C. J. (1986). Pragmatically controlled zero anaphora. *Proceeding of twelfth annual meeting of the Berkeley Linguistics Society*, 95-107.

- Glass, L. (2020). Verbs describing routines facilitate object omission in English. *Proceedings of the linguistic society of America*, 5, 44-58.
- Goldberg, A. (2001). Patient arguments of causative verbs can be omitted: The role of information structure in argument distribution. *Language Sciences*, 503-524.
- Graf, E., Theakstone, A., Lieven, E. & Tomasello, M. (2015). Subject and object omission in children's early transitive constructions: A discourse-pragmatic approach. *Applied Psycholinguistics*, 36: 701- 727.
- Lambrecht, K. (1994). *Information structure and sentence form*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Liu, D. (2008). Intransitive or Object Deleting: Classifying English Verbs Used without an Object. *Journal of English Linguistics*, 36: 289-313.
- Luraghi, S. (2004). Null objects in Latin and Greek and the relevance of linguistic typology for language reconstruction. *Journal of Indo-European monograph series*, 49: 234- 256.
- Mittwoch, A. (1982). On the difference between eating and eating something: activities versus accomplishments. *Linguistic inquiry*, 13: 113-122.
- Næss, A. (2007). *Prototypical transitivity*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Newman, J. (Ed.). (2009). *The linguistics of eating and drinking*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- Nygaard, M. (2013). *Discourse ellipsis in spontaneously spoken Norwegian*. Ph.D. dissertation. Norwegian University of Science and Technology.
- Pavey, E. L. (2010). *The structure of language: An introduction to grammatical analysis*. New York: Cambridge University Press.
- Pérez-Leroux, A., Pirvulescu, M. & Roberge, Y. (2018). *Direct Objects and Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Prince, E. (1981). Toward a taxonomy of given-new information. In P. Cole (Ed.), *Radical pragmatics*. New York: Academic Press. 56-223.
- Rezai, V. & Neisani, M. (2013). The structure of the clause in Persian based on Role and Reference Grammar. *Linguistic Research*. University of Isfahan. 7: 51-66. [in Persian].
- Song, J. J. (2018). *Linguistic typology*. Oxford: Oxford University Press.
- Tsimpli, I. M. & Papadopoulou, D. (2006). Aspect and argument realization: A study on antecedentless null objects in Greek. *Lingua*, 116: 1595-1615.
- Van Valin, R. D. (1993). *Advances in Role and Reference Grammar*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- Van Valin, R. D. (2005). *Exploring the syntax-semantics interface*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Van Valin, R. D. & Lapolla, R. J. (1997). *Syntax, structure, meaning and function*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Van Valin, R. D. & Foley, W. A. (1984). *Functional Syntax and Universal Grammar*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Velasco, D. G. & Munoz, C. P. (2002). Understood objects in functional Grammar. *Working paper in functional grammar*, 76: 1-24.
- Wechsler, S. (2015). *Word meaning and syntax*. Oxford: Oxford University Press.
- Vendler, Z. (1967). *Linguistics in philosophy*. Ithaca: Cornell University Press.
- Vihman, V. (2004). *Valency reduction in Estonian*. PhD dissertation. University of Edinburgh.
- Zyzik, E. C. (2008). Null objects in second language acquisition: Grammatical vs. performance models. *Second Language Research*, 24: 65-110.

